

p á t f a j t á k k a l versenyezhet és a világkereskedelemben az őt megillető helyet biztosíthatná magának. Szállítási nehézségek nincsenek, mert a község szélén fekvő bánya felől jó út vezet a vasuti állomásra, amely mellett a Temes-folyó is tovasiet.

Az 1910. év elején Cukor ügyvéd azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy ebben az ügyben támogassam, hogy — ha lehetséges — esetleg nagyobb mérvű vállalat jöhessen létre, egyúttal megjegyezvén, hogy ily vállalat létrejötte esetén az állam részéről lényeges szállítási kedvezményeken kívül bizonyos szubvenció is meg lett neki ígérve. A magam részéről e tekintetben adott ígéretemnek eleget teendő. HAMBLOCH ANTAL igazgatóhoz, a Rajna melletti Andernachon fordultam, akivel személyesen megismerkedni alkalmam volt és aki többek közt a rajnai trasszról szóló több érdekes értekezést is tett közö. HAMBLOCH igazgató az én tudakozásomra a legnagyobb szívességgel késznek nyilatkozott, ebben az őt is nagyon érdeklődő ügyben ténylegesen eljárni, amit teljesen be is váltott, amennyiben a kerámiai ipar legjelentékenyebb képviselőivel Szászországban és Türingiában lépett érintkezésbe. A Németországba küldött teregovai anyaggal megejtett égetési és olvasztási kísérletek ott is «kiváló eredményt» szolgáltatottak, minek folytán ez elsőrendű szakkörök is a teregovai földpátot n a g y o n h a s z n á l h a t ó n a k jelentették ki.

A hosszabb ideig tartó tárgyalások végeredménye azonban az volt, hogy a németországi illető ipari körök a maguk részéről nagyobb vállalatot nem akartak nyelbeutni, mert ez az «ugyan rendkívül ritka anyag» az ő szempontjukból igen távol félreesik.

Ily viszonyok közt legjobb volna magában az országban, Teregovánál, nagyobb mérvű ipartelep létrehozni, mely ipartelep a nyersanyag kiválóságánál fogva ugyancsak virágozhatna.

Kelt Budapestén, 1912 március 15-én.

AZ ANDALUZIT ÚJ ELŐFORDULÁSA HAZÁNKBAN.

Írta VENDL ALADÁR dr.¹

— A 64. ábrával. —

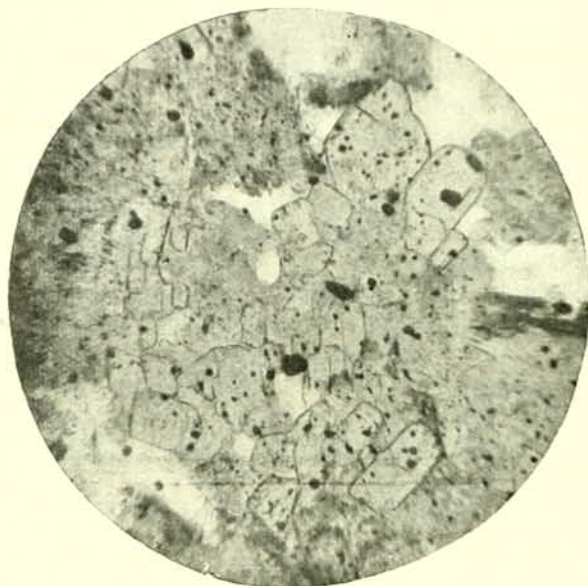
A fejérvármegyei Velencei-hegység gránitijának közvetlen kontaktusában a kontakt zóna legerősebben metamorfizált kontakt-kőzetét egy andaluzitot tartalmazó, sztomolitszerű keskeny zóna képviseli. Ez a sztomolitszerű kőzet csak a «Szűzvári malom»-tól D-re levő egyik rövid árkoeskában tanulmányozható. Maga a szürkeszínű kőzet tömött, teljesen átkristályosodott, melynek

¹ Előadta a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűlésének szakülésén Veszprémben 1912 augusztus 28-án.

egykori réteges strukturája csaknem egészen eltűnt; csak itt-ott látható még némi nyoma az eredeti rétegzettségnek.

Makroszkóposan a kőzetben csak kvarc és csillámrészecskék ismerhetők fel. A mikroszkópos vizsgálat szerint a kőzet alkotó részei: kvarc, muszkovit, biotit, andaluzit, magnetit, kaolin és járulékosan néha turmalin. Ez alkalommal a következőkben előzetesen csak az andaluzitot ismertetem.

Az andaluzit mindig nagyobb csoportokban fordul elő aprócska szemecskék alakjában. A szemecskék nagyjában 0·10—0·15 mm hosszúak, ritkán 0·20—0·25 mm-esek; a *c* tengely szerint hosszúkásak, tehát prizmás kifejlő-

64. ábra. Az andaluzitos sztomolitszerű kontaktkőzet mikrofotográfiája, 52-szeresen nagyítva.

désűek; a csúcsok mindig legömbölyödtek. Közelebbi formát megállapítani rajtuk nem lehet. Az (110) szerint való hasadás igen jól kivehető a főtengellyel párhuzamos hasadási vonalak alakjában. A szemek fénytörése igen erős, a közepes törésmutató értéke ca 1·635. Kioltás *c*-hez s egyszersmind a hasadást jelző vonalakhoz mérten egyenes *c* = *a*. Kettőtörés gyenge és negatív; a hasadást jelző vonalak megadta főzóna — || *c* — szintén negatív. Az optikai tengelyszög igen nagy, $2V = \text{ca } 82^\circ - 84^\circ$. Pleochroizmus erős s a legvékonyabb esziszolatokon is kifejezett: *a* = rózsaszínű, *b* = színtelen, *c* = színtelen.

Nagyobb mennyiségű andaluzit-szemecske mindig majdnem teljesen azonos optikai orientációval helyezkedik el a kőzet többi ásványai között: Az egy csoportban előforduló szemecskék mindig olyan elhelyezésűek, hogy a szemek *a* iránya és természetesen a hasadási vonalak is, majdnem teljesen párhuzamosak.

Az andaluzit-szemecskék nagy mennyiségben tartalmaznak zárványként magnetitet, amint a mikrofotografián is látható.

Az andaluzitnak hazánkban való előfordulásáról eddig a következő adatokat közli az irodalom: SCHAFARZIK FERENC dr.¹ a kissebesi dácit egy zárványában az andaluzitot ismeri fel («valószínű, hogy a jelen esetben andaluzittal, illetőleg andaluzitgnájsszal van dolgunk») SZÁDECZKY GYULA dr.² a szobi Ság-hegy andezitjában talált korundot és andaluzitot tartalmazó kordieritgnájsz-zárványt. BÖCKH HUGÓ dr.³ a gömörmezei Vashegy környéke gránitjának kontaktusából említ andaluzitot közelebbi leírás nélkül.

AZ ERESZTEVÉNYI BAZALT „ILMENIT”-JE.

Írta VENDL ALADÁR dr.

A kir. József-műegyetem hallgatóival — SCHAFARZIK FERENC dr. tanár úr vezetése mellett — a Medves-hegységbe rendezett egyik geológiai kirándulásunk alkalmával az Eresztevény-i kőbányában néhány fekete zárványt tartalmazó bazalt-darabot gyűjtöttem, mely zárványok az irodalomban SZABÓ JÓZSEF nyomán «ilmenit» néven ismertek.⁴

E zárványok néha borsszem-, ritkábban borsónagyságúak: sőt a kir. József-műegyetem ásvány-földtani szertárának gyűjteményében egy mogyorónagyságú «ilmenit»-zárvány is van, szintén a Medves-hegységből. A zárványok feketék, fekete karcúak, törésük kagylós és — főként a törési felületeken — erős fémfényűek. E zárványok mindig feltűnő erősen mágnesesek. Ez az erős mágnesség felhívta figyelmemet arra, hogy kissé behatóbb vizsgálat révén meggyőződjem arról, vajjon ez a fekete zárvány csakugyan ilmenit-e, vagy sem?

A fekete «ilmenit»-szemek még a legvékonyabb csiszolatban is átlátszatlanok teljesen. A legtöbb esetben barnás mállási termékkel körülvettek. Sósavban könnyen oldódnak, főleg ha kevés káliumjodidot is adunk a sósavhoz.

¹ SCHAFARZIK F.: Trachytjaink néhány ritkább zárványáról. Földt. Közl. 1889, XIX. 410. lap.

² SZÁDECZKY Gy.: A szobi Ság-hegy andezitjáról és közetzárványairól. Földt. Közlöny 1895, XXV. 161—174. lap.

³ BÖCKH H.: A gömörmezei Vashegy stb. A m. kir. földt. int. évk. XIV. k. 62. lap.

⁴ SZABÓ JÓZSEF: Geológia. Budapest 1883, 299—302. lap.

SCHAFARZIK FERENC: Kirándulás a nógrádi Medves-hegységbe. Budapest, 1911, 5 lap (litográfia, vezető a kir. József-műegyetem geológiai kirándulásaihoz).

V. ö. még ROZLOZNIK P. és EMSZT K.: A Medves-hegység bazaltos kőzetei. Földtani Közlöny XLI., 1911, 258. lap.